

19. Vad är ett brott?

Dopning

När till exempel idrottsmän tar otillåtna medel för att bli starkare eller prestera bättre i sin sport.

Egendomsbrott

Brott som är riktade mot ägodelar, inte mot människor.

Förskingring

Att ta pengar som man har ansvar för men som tillhör någon annan.

Mobbning

När en eller flera personer upprepade gånger kränker eller behandlar en person illa.

Nödvärn

När man är tvungen att försvara sig mot våld genom att själv använda våld.

Preskribera

När så lång tid har gått efter ett brott att det inte längre är något som gärningsmannen enligt lagen kan straffas för.

Skadestånd

Pengar som någon kräver eller måste betala för en skada.

Snatteri

En form av stöld, oftast från en butik som är öppen.

Trafficking

Olika former av olaglig handel, till exempel människohandel, sexslavhandel eller organiserad drogsmuggling.

Våldsbrott

Brott som innebär att man hotar
eller gör en annan människa illa.

20. Från brott till straff

Allmänt åtal

När åklagaren väcker åtal även om den som varit utsatt för brottet inte längre vill göra det.

Bakom lyckta dörrar

Bakom låsta dörrar, till exempel en rättegång som inte är öppen för alla.

Den misstänkta

Den som polisen tror har begått ett visst brott.

Försvare

En jurist som för den åtalades talan.

Förundersökning

En brottsutredning som polisen gör när ett brott har blivit anmält till polisen.

Polisen utreder vad som hänt, vilka som varit inblandade och vilka skador som skett.

Gärningsman

Den som begått ett brott.

Målsägande

Den som blir utsatt för ett brott.

Målsägandebrott

Ett brott som brottsoffret kräver att gärningsmannen ska få ett straff för.

Nämndeman

En person som hjälper till att döma i en domstol men som saknar juridisk utbildning.

Offentlig

Något som är allmänt och öppet.

Osann utsaga inför domstol

När en person ljuger inför domstolen.

Rättegångsbiträde

Jurister som hjälper
de inblandade i en rättegång.

Skriftligt förfarande

När ett mål avgörs med skriftliga
utredningar som grund.

Åklagare

En jurist som för allmänhetens talan
i brottmål och har som uppgift
att se till att den som begått ett brott
får sitt straff.

21. Domstolen bestämmer straffet

Benåda

När presidenten friger
en person som är dömd till straff.

Brottmål

Rättegång mot någon som begått ett brott.

Dagsböter

Ett straff som ska motsvara
ungefär en dags lön.

Ordningsbot

Böter som en polis har skrivit ut.

Otillräknelig

När en person inte förstår vad hen gör
eller vad det hen gör kan leda till.

Ovillkorligt fängelsestraff

När en person döms till att avtjäna sitt straff i fängelse.

Prejudikat

En dom som uppfattas som en modell för kommande domar i likadana fall.

Prövotid

Den tidsperiod under vilken en villkorligt dömd person hamnar i fängelse om hen gör flera brott.

Samhällstjänst

En person döms till att jobba utan lön med olika arbeten i samhället.

Straffregistret

En förteckning över alla som dömts till fängelsestraff.

Straffrättslig ålder

Den ålder när en person kan dömas till ett straff.

I Finland är denna ålder 15 år.

Tvistemål

Rättegång när till exempel två personer eller en person och ett företag är oense om något.

Villkorligt fängelsestraff

Ett straff som en person inte genast behöver avtjäna i fängelse.

Men om hen begår flera brott under prøvotiden måste hen avtjäna fängelsestraffet.

Överklaga

Att vända sig till en högre domstol eftersom man är missnöjd med en dom.

22. Vem ansvarar för säkerheten i Finland?

Algoritm

En instruktion som talar om för datorn,
hur den ska lösa en uppgift.

Allmän värnplikt

Alla män i en viss ålder är skyldiga
att göra militärtjänst.

Artificiell intelligens

Kallas också AI och är
en avancerad datateknik.

Beväring

En person som gör militärtjänstgöring.

Civiltjänst

I stället för att göra militärtjänst gör personen något annat som är nyttigt för samhället, till exempel jobbar på sjukhus eller i skola.

Förebygga brott

Försöka förhindra att brott begås.

Identitetsstöld

Att använda någons namn eller personnummer.

Repetitionsövningar

Militärövningar som män och kvinnor kallas till en tid efter att de avslutat sin militärtjänstgöring.

Skyddspolisen

Den avdelning inom polisen som har hand om hot mot statens säkerhet.

Smuggling

Att ta med sig något på ett olagligt sätt till ett annat land eller till ett annat ställe.

Totalvägrare

En man som varken gör militärtjänst eller civiltjänst.

Uppbåd

Ett tillfälle dit alla pojkar kallas det år de fyller 18 år.

De genomgår en hälsokontroll för att avgöra om de kan utföra militärtjänstgöring.

Uppskov

Lov att skjuta upp militärtjänstgöringen.

23. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter

Asyl

Det skydd en stat eller en organisation i en stat kan erbjuda förföljda personer.

Flykting

En person som är tvungen att fly från sitt land på grund av naturkatastrof, krig eller förföljelse.

Konvention

En samling av överenskomna regler.

Kvotflykting

En person som enligt FN har rätt att få asyl i ett annat land.

24. Terrorism

Terrorism

När en grupp människor hotar, skadar och ibland till och med dödar människor för att skapa skräck och få ett land att ändra sin politik.